

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Практичні завдання
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ"**

**для студентів спеціальності
8.15010008 "Публічне адміністрування"
всіх форм навчання**

Затверджено на засіданні кафедри публічного адміністрування та регіональної економіки.

Протокол № 1 від 27.08.2013 р.

Укладач Мельник В. І.

П69 Практичні завдання до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Публічні фінанси" для студентів спеціальності 8.15010008 "Публічне адміністрування" всіх форм навчання / укл. В. І. Мельник. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 32 с. (Укр. мов.)

Наведено завдання до самостійної роботи студентів за всіма темами навчальної дисципліни у вигляді творчих, практичних завдань тощо. Їх вирішення дозволить студентам закріпити отримані теоретичні знання та набути професійних компетентностей у сфері публічних фінансів.

Рекомендовано для студентів спеціальності "Публічне адміністрування" всіх форм навчання.

Вступ

Самостійна робота студентів є важливою складовою навчального процесу. Її слід розглядати як спосіб індивідуалізації процесу навчально-професійної підготовки студентів, як основу самоосвітньої діяльності фахівців, вагомий чинник їх професійної мобільності.

Метою самостійної роботи студентів є засвоєння знань та їх реалізації, а також формування певних компетентностей, які необхідні їм у майбутній професійній діяльності.

Студентам для засвоєння навчальної дисципліни "Публічні фінанси" запропоновані такі види самостійної роботи:

- 1) опрацювання та вивчення рекомендованої літератури;
- 2) обробка лекційного матеріалу;
- 3) розгляд і опрацювання окремих питань, що не розглянуті на лекційних заняттях;
- 4) вирішення творчих та практичних завдань за темами навчальної дисципліни;
- 5) підготовка до поточних контрольних робіт і колоквіумів.

При виконанні самостійних завдань у студентів повинні формуватися професійні компетентності, які ними будуть застосовані у майбутній професійній діяльності на робочому місці.

Навчальна дисципліна "Публічні фінанси" є нормативною для підготовки магістрів за спеціальністю "Публічне адміністрування".

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни "Публічні фінанси" є самостійна робота студентів із додатковою науково-економічною літературою, періодичною та статистичною інформацією, законами і нормативними актами України.

Поряд з основними видами самостійної роботи студентів (обробка та закріплення лекційного матеріалу, вирішення практичних завдань і опрацювання питань, що не розглянуті на лекційних заняттях, підготовка до практичних занять, а також до поточних контрольних робіт і колоквіумів) запропоновано творчі завдання за темами навчальної дисципліни.

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами за темами навчальної дисципліни "Публічні фінанси" наведено у табл. 1.1.

Теми та питання для самостійного опрацювання

Теми навчальної дисципліни	Питання для самостійного опрацювання студентами за темами навчальної дисципліни
1	2
Модуль 1. Теоретичні основи публічних фінансів	
Тема 1. Публічні фінанси як складова фінансової системи	Вплив публічних фінансів на розвиток суспільного виробництва. Роль публічних фінансів у регулюванні вартісних пропорцій національної економіки, галузевої й територіальної структури суспільного виробництва. Особливості фінансів підприємств державного сектору. Організація фінансів підприємств комунальної власності. Державне страхування
Тема 2. Державна фінансова політика та механізм її реалізації	Сучасна фіскальна політика України. Сучасна монетарна політика України. Особливості митної та валютної політики України на сучасному етапі. Державна інвестиційна політика України. Моделі фінансових відносин у суспільстві: переваги та недоліки (моделі ринкової та адміністративної економіки; американська, східноєвропейська та скандинавська модель)
Тема 3. Організаційні основи управління публічними фінансами	Функції суб'єктів управління фінансами в Україні та за кордоном: порівняльна характеристика. Права і обов'язки Міністерства фінансів, його структурних підрозділів у регіонах у сфері управління фінансами. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері публічних фінансів. Сутність, форми та методи фінансового контролю. Система державного фінансового контролю в Україні
Тема 4. Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів	Вітчизняне фінансове право: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. Бюджетний кодекс України, його структура та значення в нормативно-правовому забезпеченні функціонування публічних фінансів. Закон України про Державний бюджет України на поточний рік. Кодекс належної практики по забезпеченню прозорості в бюджетно-податковій сфері МВФ. Оптимальна практика по забезпеченню прозорості бюджету
Тема 5. Публічні доходи та публічні видатки	Розподіл видатків між ланками бюджетної системи України. Поняття та правові засади фінансування державних і місцевих видатків. Організація фінансів соціально-культурної сфери. Фінансове забезпечення видатків на освіту, науку та культуру. Фінансування видатків на охорону здоров'я та фізкультуру і спорт. Фінансування державного управління, національної оборони та правоохоронної діяльності. Публічні видатки на розвиток економіки

1	2
Модуль 2. Основні елементи системи публічних фінансів	
Тема 6. Податки та податкова система	Проблеми та перспективи впровадження в Україні Податкового кодексу. Податок на додану вартість. Акцизний податок. Податок на прибуток підприємств. Податок на доходи фізичних осіб. Мито. Плата за землю. Екологічний податок. Платежі за використання природних ресурсів. Спеціальні податкові режими
Тема 7. Бюджет і бюджетна система	Бюджетна реформа в Україні: напрями проведення. Реформування бюджетного законодавства: нова редакція Бюджетного кодексу України. Міжбюджетні відносини в Україні. Види міжбюджетних трансфертів. Механізм визначення дотацій вирівнювання. Основні напрями реформування міжбюджетних відносин в Україні
Тема 8. Державний бюджет України	Програмно-цільовий метод формування бюджету. Роль державного бюджету в фінансовому забезпеченні економічного й соціального розвитку України. Закон про Державний бюджет України: зміст, структура та механізм розробки. Проблеми скорочення і можливі джерела покриття бюджетного дефіциту України
Тема 9. Місцеві бюджети України	Проблеми становлення місцевих фінансів в Україні. Напрями реформування місцевого оподаткування в Україні. Розвиток системи місцевих запозичень. Розмежування видів видатків між місцевими бюджетами. Соціальна спрямованість видаткової частини місцевих бюджетів. Фінансування витрат місцевого господарювання. Фінансування адміністративного апарату місцевих органів влади
Тема 10. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення	Роль цільових фондів у забезпеченні суспільних потреб. Пенсійний фонд України: джерела формування та напрями використання. Пенсійна реформа в Україні. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань
Тема 11. Державний кредит і державний борг	Роль державного кредиту у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави й покритті бюджетного дефіциту. Розвиток міжнародного й умовного державного кредиту. Державні позики, їх види. Теорія і практика використання державних гарантій в умовах ринкової економіки. Управління внутрішнім державним боргом в Україні

Модуль 1. Теоретичні основи публічних фінансів

Тема 1. Публічні фінанси як складова фінансової системи

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань і формування професійних компетентностей щодо організації публічних фінансів.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо розробки та організації заходів з орієнтації та вибору доцільних інструментів регуляторного впливу держави та її інституцій на господарські процеси з метою досягнення економічної раціональності, виходячи з теоретичних засад публічних фінансів.

Завдання 1.1 [1]

Проаналізуйте термін "фінанси", поданий різними авторами, аргументуйте вибір найповнішого і найточнішого визначення, сформулюйте власне визначення цього терміна.

1. Фінанси – сукупність економічних відносин, що виникають у процесі формування та використання централізованих і децентралізованих грошових фондів.

2. Фінанси – це особлива форма економічних відносин щодо створення і розподілу грошових доходів і заощаджень підприємств, які беруть участь у виробництві та реалізації продукції (робіт і послуг), створення централізованих грошових коштів.

3. Фінанси – це одна з конкретних історичних форм економічних відносин, функціонування яких пов'язане з об'єктивною необхідністю розподілу і перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту.

4. Фінанси – економічна категорія, що відображає створення, розподіл, використання фондів фінансових ресурсів для задоволення потреб господарської діяльності, надання різноманітних послуг населенню з боку держави, забезпечення виконання державою її функцій.

5. Фінанси – економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом та використанням централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів з метою виконання функцій і завдань держави, забезпечення умов розширеного відтворення.

6. Фінанси – сукупність грошових відносин, пов'язаних із формуванням, мобілізацією і розміщенням фінансових ресурсів, обміном, розподілом та перерозподілом вартості створеного на основі їх використання валового внутрішнього продукту, а за певних умов і національного багатства.

7. Фінанси – це наукова дисципліна, яка вивчає питання розподілу недостатніх грошових коштів у часі та в умовах невизначеності.

8. Фінанси – це економічний аналіз державної діяльності.

9. Фінанси – це перерозподільні відносини, суб'єктами яких є держава, підприємницькі структури й населення.

10. Фінанси – система грошових відносин, пов'язаних із рухом грошових потоків, формуванням, розподілом й використанням фінансового капіталу суб'єктами господарювання і державою; це система внутрішніх і міжнаціональних економічних відносин у процесі суспільного розширеного відтворення.

Завдання 1.2 [1]

Проаналізуйте термін "державні фінанси", поданий різними авторами, аргументуйте вибір найповнішого і найточнішого визначення, сформулюйте власне визначення цього терміну.

1. Державні фінанси – це складова фінансової системи держави, її центральна сфера, через яку держава здійснює вплив на економічний і соціальний розвиток.

2. Державні фінанси – наука, що перебуває на межі економіки і політики, вивчає доходи і видатки державних органів влади та їх взаємну відповідність.

3. Державні фінанси – це наука про державні фінанси, що описує й аналізує функціонування державних фінансів з боку грошових асигнувань, соціальних виплат і методів фінансування цих потреб за допомогою податків, позик, іноземців та емісії грошей.

4. Державні фінанси – суспільне багатство у вигляді грошей і кредиту, яке перебуває в розпорядженні органів держави.

5. Державні фінанси – це головна ланка фінансової системи держави.

6. Державні фінанси – сукупність розподільно-перерозподільних відносин, що виникають у процесі формування, використання централі-

зованих фондів грошових коштів, призначених для фінансового забезпечення, виконання державою покладених на неї функцій.

7. Державні фінанси – складова фінансової системи, її центральна ланка, через яку держава здійснює вплив на економічний і соціальний розвиток країни.

Завдання 1.3 [1]

Проаналізуйте термін "фінансова система", поданий різними авторами, аргументуйте вибір найповнішого і найточнішого визначення, сформулюйте власне визначення цього терміна.

1. Фінансова система – це сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє і використовує централізовані та децентралізовані грошові фонди.

2. Фінансова система – сукупність відокремлених, але взаємопов'язаних між собою сфер фінансових відносин, що мають особливості в мобілізації та використанні фінансових ресурсів, відповідний апарат управління та правове забезпечення.

3. Фінансова система – це сукупність різних сфер фінансових відносин, у процесі яких утворюються і використовуються фонди грошових коштів.

4. Фінансова система – сукупність сфер і ланок фінансових відносин, які взаємопов'язані між собою.

5. Фінансова система – система фінансових ринків та інших інструментів, що використовуються з метою укладення фінансових угод, обміну активами та ін.

6. Фінансова система – це сукупність відносно відособлених взаємопов'язаних сфер і ланок, які відображають специфічні форми та методи фінансових відносин.

Тема 2. Державна фінансова політика та механізм її реалізації

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо розробки та реалізації державної фінансової політики.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо розробки прогнозів можливих наслідків порушення макроекономічної рівноваги та їх впливу на поведінку економічних суб'єктів на основі аналізу макроекономічних показників, використовуючи моделі загальної економічної рівноваги.

Завдання 2.1 [1]

Проаналізуйте термін "фінансова політика", поданий різними авторами, аргументуйте вибір найповнішого і найточнішого визначення, сформулюйте власне визначення цього терміна.

1. Фінансова політика – система заходів (законів, адміністративних рішень) у сфері фінансово-кредитної системи та національної економіки загалом.

2. Фінансова політика – це сукупність заходів, спрямованих на мобілізацію фінансових ресурсів, їх раціональний розподіл і використання, які держава здійснює через фінансову систему.

3. Фінансова політика – сукупність державних заходів щодо використання фінансових відносин з метою виконання державою своїх функцій.

4. Фінансова політика – діяльність держави щодо цілеспрямованого використання фінансів.

5. Фінансова політика – сукупність заходів держави щодо організації та використання фінансів для забезпечення її економічного і соціального розвитку.

6. Фінансова політика – сукупність дій і заходів, що здійснюються державою в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання та фінансових інституцій, громадян і безпосередньо держави з метою виконання певних завдань і досягнення поставлених цілей.

7. Фінансова політика – сукупність дій і заходів держави в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансів.

Завдання 2.2 [1]

Проаналізуйте термін "фінансовий механізм", поданий різними авторами, аргументуйте вибір найповнішого і найточнішого визначення, сформулюйте власне визначення цього терміна.

1. Фінансовий механізм – це сукупність форм і методів формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення фінансової діяльності підприємства.

2. Фінансовий механізм – сукупність видів, форм і методів організації фінансових відносин.

3. Фінансовий механізм – це система фінансових форм, методів, важелів та інструментів, які використовуються у фінансовій діяльності держави і підприємств за відповідного нормативного, правового та інформативного їхнього забезпечення, а також відповідної фінансової політики на мікро- та макрорівні.

4. Фінансовий механізм – це сукупність методів реалізації економічних інтересів шляхом фінансового впливу на соціально-економічний розвиток підприємств.

5. Фінансовий механізм – це сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави у процесі створення і використання фондів фінансових ресурсів із метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, суб'єктів господарювання і населення.

6. Фінансовий механізм – сукупність форм організації фінансових відносин, методів формування і застосування фінансових ресурсів, які використовує суспільство з метою створення сприятливих умов для економічного й соціального розвитку.

7. Фінансовий механізм – сукупність форм, методів і важелів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток суспільства.

8. Фінансовий механізм – сукупність форм і методів створення та використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, суб'єктів господарювання і населення.

9. Фінансовий механізм – сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства.

10. Фінансовий механізм – сукупність форм і методів створення та використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, суб'єктів господарювання і населення.

Тема 3. Організаційні основи управління публічними фінансами

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо організації управління публічними фінансами.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо підготовки програмних документів (стратегії, програми, концепції), виходячи із оцінки ресурсного забезпечення та добору адекватних механізмів впровадження державно-управлінських рішень, а також викликів європейської інтеграції, використовуючи методологію системного аналізу.

Завдання 3.1

Нарисуйте схему взаємозв'язку органів управління публічними фінансами в Україні, використовуючи елементи, наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Органи управління публічними фінансами

Органи державної влади і управління	Органи управління фінансовою системою
<ul style="list-style-type: none">• Президент України• Верховна Рада України• Кабінет Міністрів України• Органи місцевого самоврядування	<ul style="list-style-type: none">• Міністерство фінансів• Міністерство доходів і зборів• Державна податкова служба• Державна фінансова інспекція• Державна казначейська служба• Рахункова палата• Аудиторська палата• Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг• Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку• Пенсійний фонд• Фонд соціального страхування

Тема 4. Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо формування нормативно-правових засад функціонування публічних фінансів.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо керування процесом реалізації демократичного врядування на загальнодержавному, територіальному і галузевому рівнях управління із застосуванням аналізу організаційно-правових, соціально-економічних, кадрових та інформаційно-технологічних аспектів системного управління якості наданих послуг, визначення ефективності діючих форм і методів управлінської діяльності.

Завдання 4.1

Дайте порівняльну характеристику особливостей фінансового права таких країн, як Великобританія, Німеччина, Франція, США та Україна, заповнивши табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Порівняльна характеристика особливостей фінансового права в різних країнах

Країна	Особливості	Коментарі
Великобританія		
Німеччина		
Франція		
США		
Україна		

Завдання 4.2

Охарактеризуйте нормативно-правову базу управління публічними фінансами в Україні. Проаналізуйте значення фінансового права в становленні й розвитку фінансової системи України.

Тема 5. Публічні доходи та публічні видатки

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо формування публічних доходів та публічних видатків.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо оцінки стану соціально-економічного розвитку країни, території, галузі на основі системного аналізу показників (методів аналізу публічних фінансів, мікро- та макроекономічних підходів до вивчення публічних фінансів), виходячи з надходжень та видатків державного бюджету.

Завдання 5.1

Визначте особливості розподілу публічних доходів і видатків між ланками бюджетної системи України, заповнивши табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Особливості розподілу публічних доходів і видатків між ланками бюджетної системи України

Ланки бюджетної системи	Джерела доходів	Напрями витрат	Роль у регулюванні економіки
Державний бюджет			
Місцеві бюджети			

Завдання 5.2

Розкрийте економічну сутність основних методів мобілізації публічних доходів, визначте їх переваги та недоліки, заповнивши табл. 5.2.

Таблиця 5.2

Переваги та недоліки основних методів мобілізації публічних доходів

Методи мобілізації публічних доходів	Переваги	Недоліки	Роль у формуванні публічних доходів

Модуль 2. Основні елементи системи публічних фінансів

Тема 6. Податки та податкова система

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо ефективного функціонування податкової системи.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо організації своєчасного виконання зобов'язань перед державним бюджетом, виходячи з чинного законодавства, використовуючи механізми співпраці з банками, страховими компаніями та іншими кредитно-фінансовими установами.

Завдання 6.1

Складіть аналітичну довідку щодо податку на прибуток підприємств, яка повинна містити наступну інформацію: аналіз структури надходжень до Державного бюджету України податку на прибуток підприємств різних форм власності, найбільш вагомі джерела надходження цього податку за період 2011 – 2012 років, роль та значення податку на прибуток підприємств у формуванні доходної частини державного бюджету України. Вихідні дані наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Надходження податку на прибуток підприємств різних форм власності у 2011 – 2012 роках

млрд грн

Джерела надходження податку	2011 рік	2012 рік
Підприємства державної форми власності	8,1	10,6
Підприємства з іноземним капіталом	10,8	10,6
Банки	0,8	0,9
Приватні підприємства	34,3	31,0

Завдання 6.2

За даними табл. 6.2 визначте суму податкових надходжень до державного бюджету.

Таблиця 6.2

Доходи державного бюджету

Найменування показників згідно з класифікацією доходів бюджету	Всього млн грн
Податок на доходи фізичних осіб	7 247,0
Збори за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються прав автора на твір, та плата за одержання контрольних марок	5,5
Збір за спеціальне використання лісових ресурсів	95,5
Надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння	3,9
Плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	1 464,8
Збір з торгівлі ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння	57,3
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	31 439,0
Збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів	660,0
Рентна плата за нафту, що видобувається в Україні	8 737,9
Відрахування коштів, отриманих від проведення державних грошових лотерей	73,4
Плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету	174,5
Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками	2 500,0
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном	830,0
Надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву	1 799,2
Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства	1 075,0

Завдання 6.3

Проаналізуйте динаміку питомої ваги місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України за період 2006 – 2012 років. Вихідні дані наведені в табл. 6.3.

Таблиця 6.3

Вихідні дані

Роки	Надходження місцевих податків і зборів, млн грн	Надходження доходів місцевих бюджетів, млн грн
2006	642,3	39 844,6
2007	729,9	58 359,2
2008	820,0	73 906,3
2009	808,6	71 062,8
2010	819,4	80 515,8
2011	2 549,8	86 456,6
2012	5 456,9	100 813,8

Тема 7. Бюджет і бюджетна система

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо ефективного функціонування бюджетної системи.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо розробки пропозиції до регіональних програм соціально-економічного розвитку, державних та регіональних цільових програм, спрямованих на підвищення ефективності соціально-економічного розвитку, виходячи із ресурсного забезпечення та механізмів впровадження державно-управлінських рішень, використовуючи методологію системного аналізу та методики обчислення показників.

Завдання 7.1 [1]

Проаналізуйте термін "бюджетна система", поданий різними авторами, аргументуйте вибір найповнішого і найточнішого визначення, сформулюйте власне визначення цього терміна.

1. Бюджетна система – сукупність різних видів бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного й адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права.

2. Бюджетна система – це об'єднання всіх ланок державного бюджету.

3. Бюджетна система відображає складові бюджету, тобто це сукупність усіх бюджетів, які формуються в певній країні згідно з її бюджетним устроєм.

4. Бюджетна система – сукупність усіх бюджетів держави – центрального і місцевих.

5. Бюджетна система – сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного й адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права.

Завдання 7.2

Проаналізуйте динаміку доходів Зведеного, Державного та місцевих бюджетів України за період 2010 – 2012 років. Визначте динаміку структури зведеного бюджету за даний період. Побудуйте графіки та зробіть висновки. Вихідні дані наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Доходи Зведеного, Державного та місцевих бюджетів України за період 2010 – 2012 років

Показники	2010 рік	2011 рік	2012 рік
1	2	3	4
Зведений бюджет, млрд грн, у тому числі:	314,4	398,3	445,5
<i>загальний фонд</i>	<i>268,7</i>	<i>334,7</i>	<i>369,7</i>
<i>спеціальний фонд</i>	<i>45,7</i>	<i>63,6</i>	<i>75,8</i>
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн, у тому числі:	233,9	311,8	344,7
частка у доходах зведеного бюджету, %	розрахувати	розрахувати	розрахувати
<i>загальний фонд</i>	<i>201,1</i>	<i>263,3</i>	<i>288,5</i>
<i>спеціальний фонд</i>	<i>32,8</i>	<i>48,5</i>	<i>56,2</i>

1	2	3	4
Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн, у тому числі:	80,5	86,5	100,8
частка у доходах зведеного бюджету, %	розрахувати	розрахувати	розрахувати
<i>загальний фонд</i>	67,6	71,4	81,2
<i>спеціальний фонд</i>	12,9	15,1	19,6

Завдання 7.3

Проаналізуйте виконання та динаміку видатків Зведеного, Державного та місцевих бюджетів України за період 2011 – 2012 років. Побудуйте графіки та зробіть висновки. Вихідні дані наведені в табл. 7.2.

Таблиця 7.2

Видатки Зведеного, Державного та місцевих бюджетів України за період 2011 – 2012 років

Показники	2011 рік		2012 рік	
	План, млн грн	Факт, млн грн	План, млн грн	Факт, млн грн
1	2	3	4	5
Зведений бюджет, у тому числі:	445 613,5	416 610,2	533 124,3	492 454,7
<i>загальний фонд</i>	359 440,6	347 377,8	438 081,7	417 599,8
<i>спеціальний фонд</i>	86 172,9	69 232,4	95 042,6	74 854,9
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів), у тому числі:	259 000,3	238 539,6	298 615,4	271 221,9
<i>загальний фонд</i>	205 326,9	197 544,6	243 084,1	228 961,2
<i>спеціальний фонд</i>	53 673,4	40 995,0	55 531,2	42 260,7
Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), у тому числі:	186 613,2	178 070,6	234 508,9	221 232,8
<i>загальний фонд</i>	154 113,8	149 833,2	194 997,6	188 638,6
<i>спеціальний фонд</i>	32 499,4	28 237,4	39 511,3	32 594,2

1	2	3	4	5
Державний бюджет (з урахуванням міжбюджетних трансфертів), у тому числі:	355 516,6	333 414,5	427 040,7	395 681,5
<i>загальний фонд</i>	<i>295 965,9</i>	<i>287 288,4</i>	<i>360 737,2</i>	<i>343 586,6</i>
<i>спеціальний фонд</i>	<i>59 550,7</i>	<i>46 126,1</i>	<i>66 303,5</i>	<i>52 094,9</i>
Міжбюджетні трансферти разом	96 516,3	94 875,0	128 425,3	124 459,6

Тема 8. Державний бюджет України

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо системного аналізу показників державного бюджету.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо оцінки стану соціально-економічного розвитку країни, території, галузі, виходячи з системного аналізу показників державного бюджету.

Завдання 8.1 [1]

Проаналізуйте термін "бюджет держави", поданий різними авторами, аргументуйте вибір найповнішого і найточнішого визначення, сформулюйте власне визначення цього терміна.

1. Бюджет держави – це фонд фінансових ресурсів, який перебуває в розпорядженні органів виконавчої влади певного рівня й використовується для виконання покладених на ці органи функцій, передбачених Конституцією України.

2. Бюджет держави – централізований фонд фінансових ресурсів держави, який використовується для виконання покладених на неї функцій, передбачених Конституцією України.

3. Бюджет держави – основний загальнодержавний фонд централізованих грошових ресурсів, що відображає економічні відносини держави у процесі розподілу та перерозподілу валового суспільного продукту та національного доходу.

4. Бюджет держави – план формування та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення завдань і функцій, які здійснюють органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

5. Бюджет держави – це сукупність грошових відносин між державою, з одного боку, і юридичними та фізичними особами, з іншого, щодо формування і використання централізованого фонду грошових коштів, призначеного забезпечувати виконання державою її функцій.

Завдання 8.2

Складіть аналітичну довідку щодо неподаткових надходжень до Державного бюджету України, яка повинна містити наступну інформацію: аналіз структури неподаткових надходжень до Державного бюджету України за період 2010 – 2012 років, найбільш вагомі джерела неподаткових надходжень, роль неподаткових надходжень у формуванні доходної частини державного бюджету України. Вихідні дані наведені в табл. 8.1.

Таблиця 8.1

Вихідні дані

Показники	Обсяг надходжень, млрд грн		
	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Неподаткові надходження, у тому числі:	65,0	48,6	68,3
доходи від власності та підприємницької діяльності	29,7	17,1	32,2
адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу	1,6	2,5	5,5
власні надходження бюджетних установ	22,0	23,1	24,7
інші неподаткові надходження	11,7	5,9	5,9
Доходи державного бюджету	233,9	311,8	344,7

Завдання 8.3

За даними табл. 8.2 визначте суму доходів від власності та підприємницької діяльності, що спрямовуються до державного бюджету.

Доходи державного бюджету

Найменування показників згідно з класифікацією доходів бюджету	Всього млн грн
Кошти в іноземній валюті за реєстрацію представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності	3,0
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном	830,0
Відрахування коштів, отриманих від проведення державних грошових лотерей	73,3
Плата за надання державних гарантій та кредитів (позик), залучених державою	172,8
Плата за користування кредитами (позиками), залученими державою	298,9
Кошти від реалізації скарбів, майна, одержаного державою або територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, безхазяйного майна, знахідок, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі	12,1
Надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння	3,9
Плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету	174,5
Надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву	1 799,2
Надходження від реалізації розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву	1,0
Частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, та дивіденди (доход), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність	6 141,0
Кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду	77,2
Надходження сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, організацій та установ, щодо яких минув строк позовної давності	8,0
Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України"	11 541,2

Тема 9. Місцеві бюджети України

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо системного аналізу показників місцевого бюджету.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо підготовки аналітичних довідок, пропозицій, доповідей на підставі статистичного аналізу показників виконання місцевого бюджету, розвитку території, галузі.

Завдання 9.1

Складіть аналітичну довідку щодо ролі та значення податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів місцевих бюджетів України за період 2006 – 2012 років. Вихідні дані наведені в табл. 9.1.

Таблиця 9.1

Вихідні дані

Роки	Надходження податку на доходи фізичних осіб, млн грн	Надходження доходів місцевих бюджетів, млн грн
2006	22 791,1	39 844,6
2007	34 782,1	58 359,2
2008	45 895,8	73 906,3
2009	44 485,3	71 062,8
2010	51 029,3	80 515,8
2011	54 065,1	86 456,6
2012	61 066,0	100 813,8

Завдання 9.2

Визначте тип фінансової стійкості місцевого бюджету за наступними даними: власні доходи місцевого бюджету складають 2 337,4 тис. грн, закріплені доходи – 4 530,2 тис. грн, загальні доходи – 8 459,5 тис. грн, офіційні трансферти – 1 591,9 тис. грн, загальні видатки – 8 520,7 тис. грн. Дайте характеристику типу фінансової стійкості та визначте стратегію соціально-економічного розвитку регіону відповідно до типу фінансової стійкості місцевого бюджету.

Завдання 9.3

За даними табл. 9.2 визначте суму неподаткових надходжень до місцевого бюджету.

Таблиця 9.2

Доходи місцевого бюджету

Найменування показників згідно з класифікацією доходів бюджету	Всього тис. грн
Плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів	2 000,0
Збір за спеціальне використання води (крім збору за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення)	24 813,0
Плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються Радою Міністрів Автономної Республіки Крим, виконавчими органами місцевих рад і місцевими органами виконавчої влади	27,0
Плата за ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами	31 600,0
Плата за надані в оренду ставки, що знаходяться в басейнах річок загальнодержавного значення	35,3
Плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	200 412,0
Кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності	17 000,0
Збір за першу реєстрацію транспортного засобу	5 060,0
Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності	300,0
Відсотки за користування позиками, які надавались з місцевих бюджетів	2,9
Відсотки за користування довгостроковим кредитом, що надається з місцевих бюджетів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	4,8
Власні надходження бюджетних установ	67 631,4
Збір за забруднення навколишнього природного середовища	1,0

Тема 10. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетенцій щодо організації фондів фінансових ресурсів цільового призначення.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо розробки пропозицій з підвищення ефективності функціонування цільових фондів з метою забезпечення суспільних потреб, підготовки аналітичних довідок, доповідей щодо реформування пенсійної системи та системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, виходячи із ресурсного забезпечення та механізмів впровадження державно-управлінських рішень.

Завдання 10.1

Підберіть і проаналізуйте матеріали, що стосуються реформування пенсійного забезпечення в Україні. Визначте, які переваги матимуть громадяни внаслідок цих змін порівняно з чинним порядком фінансування соціальних потреб.

Завдання 10.2 [1]

Проаналізуйте термін "державні цільові фонди", поданий різними авторами, аргументуйте вибір найповнішого і найточнішого визначення, сформулюйте власне визначення цього терміна.

1. Державні цільові фонди – це фонди, які створені відповідно до законодавства України і формуються за рахунок визначених ним внесків юридичних осіб незалежно від форм власності та внесків громадян.

2. Державні цільові фонди – форма перерозподілу і використання фінансових ресурсів, що залучаються державою для фінансування деяких суспільних потреб.

3. Державні цільові фонди – грошові фонди, що формуються з метою цільового фінансування видатків, не передбачених Державним бюджетом.

4. Державні цільові фонди – сукупність фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні центральної чи місцевої влади та мають цільове призначення, порядок їх формування і використання регламентується фінансовим правом.

Тема 11. Державний кредит і державний борг

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо системного аналізу показників державного кредиту та державного боргу.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо підготовки аналітичних довідок, пропозиції, доповідей щодо обслуговування державного боргу, визначення причин та шляхів оптимізації бюджетного дефіциту, аналізу показників надання і повернення кредитів до державного бюджету.

Завдання 11.1 [1]

Проаналізуйте терміни "державний кредит" і "державний борг", поданий різними авторами, аргументуйте вибір найповнішого і найточнішого визначення, сформулюйте власне визначення цих термінів.

1. Державний кредит – це залучення державою тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб у розпорядження відповідних органів державної влади для використання їх на фінансування державних витрат.

2. Державний кредит за своєю економічною сутністю – сукупність економічних відносин між державою в особі органів влади й управління, з одного боку, і фізичними та юридичними особами, з іншого, за яких держава є позичальником, кредитором і гарантом.

3. Державний кредит як фінансова категорія відображає специфічні характеристики кредитних відносин, що відрізняють його від інших форм кредиту, наприклад, банківського.

4. Державний кредит – це грошові відносини, що виникають між державою та юридичними і фізичними особами у зв'язку з мобілізацією

тимчасових вільних коштів у розпорядження органів державної влади та їхнім використанням на фінансування державних витрат.

5. Державний борг – загальна сума заборгованості держави внаслідок непогашення позик та невиплати за ними відсотків, є способом тимчасового залучення державою додаткових коштів для покриття своїх витрат, поділяється на капітальний і поточний.

6. Державний борг – це сума заборгованості держави перед внутрішніми і зовнішніми кредиторами.

7. Державний борг – сума заборгованостей держави перед кредиторами.

Завдання 11.2

Складіть аналітичну довідку щодо оптимізації бюджетного дефіциту, яка повинна містити наступну інформацію: аналіз динаміки дефіциту Державного бюджету України за період 2006 – 2012 років, визначення виду, причин та шляхів оптимізації бюджетного дефіциту в Україні. Вихідні дані наведені в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Вихідні дані

Роки	Доходи, млрд грн	Видатки, млрд грн
2006	134,3	138,1
2007	167,2	177,0
2008	232,4	244,9
2009	213,6	249,1
2010	244	308,3
2011	316,9	340,4
2012	348,3	401,8

Завдання 11.3

Проаналізуйте динаміку відношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП у 2002 – 2012 роках. Зробіть висновок щодо боргової безпеки України, якщо критичний рівень відношення державно-

го та гарантованого державою боргу до ВВП складає 60 %. Вихідні дані наведені в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Вихідні дані

млрд грн

Роки	Державний борг	Гарантований борг	ВВП
2002	64,4	11,3	225,8
2003	66,1	11,4	267,3
2004	67,7	17,7	345,1
2005	63,1	15,0	441,6
2006	66,1	14,4	544,1
2007	71,3	17,4	720,7
2008	130,7	58,7	948,0
2009	227,0	89,9	913,3
2010	323,5	108,8	1 082,6
2011	357,3	115,8	1 316,6
2012	399,2	116,3	1 408,9

Завдання 11.4

Проаналізуйте динаміку питомої ваги платежів за державним боргом у витратах Державного бюджету України за період 2010 – 2012 років. Вихідні дані наведені в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Вихідні дані

млрд грн

Показники	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Платежі за державним боргом	42,2	68,8	92,3
Витрати бюджету	335,0	340,4	469,9

Завдання 11.5

Проаналізуйте показники надання і повернення кредитів до Державного бюджету України за період 2011 – 2012 років. Вихідні дані наведені в табл. 11.4.

**Показники надання і повернення кредитів до Державного бюджету
України за період 2011 – 2012 років**

млн грн

Показники	2011 рік		2012 рік	
	План	Факт	План	Факт
Кредитування, у тому числі:	-1 946,4	4 712,0	-983,3	3 856,3
надання кредитів	13 254,8	7 000,6	12 219,1	6 188,4
повернення кредитів	-15 201,2	-2 288,7	-13 202,4	-2 332,1

Завдання 11.6

Проаналізуйте структуру зовнішнього державного і гарантованого державою боргу станом на 31.12.2011 року. Вихідні дані наведені в табл. 11.5.

Таблиця 11.5

Вихідні дані

млрд грн

Показники	Значення
Позики, надані міжнародними організаціями економічного розвитку, у тому числі:	145,8
<i>Міжнародним валютним фондом</i>	113,4
<i>Світовим банком</i>	25,4
<i>Європейським банком реконструкції та розвитку</i>	4,5
<i>іншими організаціями</i>	2,5
Позики, надані закордонними органами управління	12,2
Облігації зовнішньої державної позики	61,7
Позики, надані іноземними комерційними банками	28,6
Інші позики	51,1

Контроль за виконанням самостійної роботи студентів

Обов'язковим елементом у процесі виконання самостійної роботи студентами повинен стати контроль за цим процесом із боку викладача.

Виходячи з переліку питань, які пропонуються студентам для самостійного опрацювання за темами дисципліни, контроль за їх виконанням є доцільним проводити у наступних формах:

1) проведення експрес-опитування на лекційних заняттях за тими питаннями у рамках кожної теми дисципліни, які пропонуються опрацювати студентам самостійно;

2) щотижнева перевірка підготовлених студентами презентацій до семінарських занять як результату опрацювання завдань для самостійної роботи з використанням програмного забезпечення Microsoft PowerPoint;

3) перевірка правильності виконання студентами запропонованих за темами дисципліни практичних завдань;

4) підготовка студентами звіту з виконання творчих завдань за темами дисципліни.

Використана та рекомендована література

1. Азаренкова Г. М. Фінанси : Практикум : навч. посібн. / Г. М. Азаренкова, І. І. Борисенко. – К. : Знання, 2008. – 280 с.

2. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навч. посібн. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик ; за заг. ред. В. Д. Базилевича. – К. : Атіка, 2004. – 368 с.

3. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії / Ш. Бланкарт. – К. : Либідь, 2000. – 368 с.

4. Богдан Т. П. Управління державним боргом і макрофінансові ризики в економіці України / Т. П. Богдан // Фінанси України. – 2011. – № 1. – С. 13–22.

5. Бойцун Н. Є. Адаптація європейського досвіду управління місцевими фінансами в Україні / Н. Є. Бойцун // Фінанси України. – 2005. – № 5. – С. 6–11.

6. Бюджетна система України : навч. посібн. / за ред. С. І. Юрія, Й. М. Бескида. – К. : НІОС, 2000. – 400 с.

7. Бюджетний кодекс України. – К. : ЦУЛ, 2011. – 112 с.
8. Бюджетний менеджмент : підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін. ; за заг. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2004. – 864 с.
9. Василик О. Д. Бюджетна система України / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 542 с.
10. Василик О. Д. Державні фінанси України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури. – 2004. – 608 с.
11. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2001. – 416 с.
12. Воронова Л. К. Фінансове право України : підручник / Л. К. Воронова. – К. : Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
13. Дегтяр А. О. Публічні фінанси : навч. посібн. / А. О. Дегтяр, М. В. Гончаренко, О. С. Лесная. – Х. : С. А. М., 2011. – 512 с.
14. Жемеренко Є. В. Використання коштів місцевих бюджетів України / Є. В. Жемеренко // Фінанси України. – 2005. – № 8. – С. 108–114.
15. Зайчикова В. В. Функції місцевих органів в умовах бюджетної реформи / В. В. Зайчикова // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 72–79.
16. Запатріна І. В. Бюджетна політика стимулювання економічного зростання та механізми її реалізації / І. В. Запатріна, Т. Б. Лебеда // Фінанси України. – 2006. – № 4. – С. 38–45.
17. Карлін М. І. Державні фінанси України : навч. посібн. / М. І. Карлін. – К. : Знання, 2008. – 348 с.
18. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О. П. Кириленко. – К. : НІОС, 2000. – 384 с.
19. Ковальчук С. В. Фінанси : навч. посібн. / С. В. Ковальчук, І. В. Форкун. – Львів : Новий Світ – 2000, 2006. – 568 с.
20. Конституція України. – К. : Право, 2011. – 56 с.
21. Кравченко В. І. Фінанси місцевого самоврядування України: проблеми становлення (1989 – 2001) / В. І. Кравченко. – К. : ВД "KM Academia", 2001. – 458 с.
22. Кульчицький М. І. Формування та виконання бюджету за програмно-цільовим методом / М. І. Кульчицький, З. В. Перун // Фінанси України. – 2005. – № 2. – С. 78–83.
23. Левицька Є. О. Впровадження програмно-цільового методу формування бюджетів / Є. О. Левицька // Фінанси України. – 2004. – № 6. – С. 33–37.

24. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин : монографія / І. О. Луніна. – К. : Наукова думка, 2006. – 432 с.
25. Мельник В. М. Використання податкових інструментів в умовах становлення ринкової економіки / В. М. Мельник, Т. В. Кошук // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С. 46–57.
26. Місцеві фінанси : навч. посібн. / Н. І. Власюк, Т. В. Мединська, М. І. Мельник. – К. : Алерта, 2011. – 328 с.
27. Опарін В. М. Бюджетна система : навч.-метод. посібн. / В. М. Опарін, В. І. Малько, С. Я. Кондратюк. – К. : КНЕУ, 2000. – 186 с.
28. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посібн. / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2000. – 240 с.
29. Піхоцький В. Ф. Ефективність бюджетної політики як інструмент соціально-економічного розвитку України / В. Ф. Піхоцький // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С. 30–37.
30. Податковий кодекс України. – К. : ЦУЛ, 2012. – 538 с.
31. Романенко О. Р. Фінанси : підручник / О. Р. Романенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 312 с.
32. Сафонова Л. Д. Бюджетний менеджмент : навч. посібн. / Л. Д. Сафонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 480 с.
33. Сунцова С. О. Місцеві фінанси України / С. О. Сунцова. – К. : "Центр навчальної літератури", 2010. – 488 с.
34. Суспільні фінанси України : навч. посібн. / за ред. М. І. Карліна. – Луцьк : РВВ "Вежа" ВНУ ім. Л. Українки, 2008. – 260 с.

